

Innhentet av historien:

Kvikksølveksponering på tannklinikker

I NRK-programmet «Brennpunkt» den 10. mai i år ble det satt meget skarpt søkelys på kvikksølveksponering i tannlegepraksis, spesielt i forbindelse med tidligere bruk av koppermalgam («Kvikksølvjentene»: <http://www.nrk.no/programmer/tv/brennpunkt/>).

Seksjon for arbeidsmedisin ved Universitetet i Bergen hadde på oppdrag av Brennpunktredaksjonen gjennomført en undersøkelse på et utvalg tannhelsesekretærer født før 1970 (1). De brukte et tilsvarende utvalg av hjelpepleiere som kontrollgruppe. Tannhelsesekretærene hadde flere plager, spesielt når det gjaldt hukommelse, koordinasjonsevne, depresjon og hjerte-/lungesyntomer. Forfatterne tar forbehold om at studien er liten, men at det er grunnlag for å undersøke forholdet nærmere. Etter programmet hadde representanter for Seksjon for arbeidsmedisin telefonvakt sammen med NRK. Det kom svært mange henvendelser.

Koppermalgam – et utdatert materiale

Koppermalgam (en enkel kopper/kvikksølvblanding i tablettform) ble varmet opp og kunne gi svære kvikksølvkonsentrasjoner i pustesonen. Vanlige produktnavn var Cupro-Muc og Neo Silbrin. Allerede i 1977 ble det publisert data som tydet på at det var høye kvikksølvverdier på noen tannklinikker der det ble håndtert koppermalgam (2). Dette er en yrkeshygienisk problemstilling, men også under simulerte kliniske forhold avga ferdige fylinger 20 ganger mer tungmetaller enn vanlig sølv-tinn-amalgam (3). Dette forklarer trolig at koppermalgam hindret utviklingen av ny karies, noe som var begrunnelsen for å bruke materialet i det hele tatt. For ordens skyld må det nevnes at selv om vanlig amalgam inneholder noe kopper, er det ikke sammenlignbart med gammeldags kop-

permalgam, verken når det gjelder håndtering eller egenskaper.

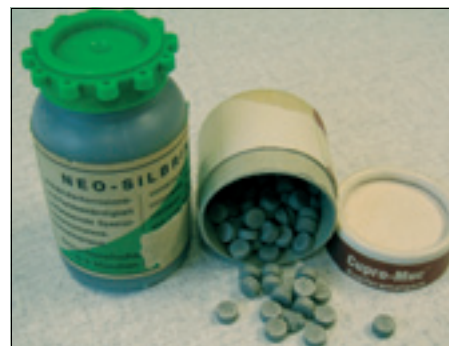
I 1981 sendte daværende Helsedirektoratet en advarsel mot bruk av koppermalgam. Tretten år senere sendte Statens helsetilsyn et brev til fylkeslegene der det ble sagt at bruk av koppermalgam ville være å anse som svikt i virksomhetens rutiner for internkontroll. Bakgrunnen var at det var avdekket at enkelttannleger hadde brukt koppermalgam opp til da, utrolig nok. Etter 1998 må alle materialer være CE-merket, og det finnes ikke koppermalgam som er CE-merket. En kuriositet er at Sverige nettopp har opphevet forbudet mot koppermalgam fra 1987 (sic). Dette er begrunnet i formaliteter i lovgivningen om medisinsk-teknisk utstyr.

Kjemisk eksponering på tannklinikker må tas alvorlig

Dette fjernsynsprogrammet er med på å vise at det er nødvendig å ta informasjon om yrkeshygieniske forhold alvorlig. Det er Arbeidstilsynet som er fagmyndighet for arbeidsmiljøet. Det kan reises spørsmål om de har vært tilstrekkelige aktive når det gjelder tannhelse-tjenesten og tannklinikker. Det er grunn til å tro at forholdene er betydelig bedre i dag enn tidligere, og at det var enkeltklinikker som var utsatt. Til gjengjeld er det kommer flere kjemiske stoffer inn på tannklinikken, gjerne kombinert med bruk av lyshending. Som en følge av «tannfyllingsmaterialutredningen» fra 1998 ble det påbegynt en helse- miljø- og sikkerhetsveileder. Denne er ikke slutført hos Sosial- og helsedirektoratet.

Referanser

1. Moen BE, Hollund BE. Pilotprosjekt om plager fra nervesystemet hos tannlegesekretærer. Bergen: Seksjon for arbeidsmedisin, Universitetet i Bergen; 2005.

Koppermalgam.

2. Norseth J. Kvikksølveksposisjonen på offentlige tannklinikker i Oslo – En yrkeshygienisk vurdering. *Nor Tannlegeforen Tid* 1977; 87: 371–6.
3. Brune D, Gjerdet N, Paulsen G. Gastrointestinal and in vitro release of copper, cadmium, indium, mercury and zinc from conventional and copper-rich amalgams. *Scand J Dent Res* 1983; 91: 66–71.

Nils Roar Gjerdet
Professor, Det odontologiske fakultet UiB

Tannlegeforeningen har kontaktet Arbeids- og sosialdepartementet med ønske om å bidra til mest mulig kunnskap om materialer og arbeidsmiljø. Dette er viktig for våre medlemmer både som utøvende helsepersonell og som arbeidsgivere, sier presidenten i NTF, Carl Christian Blich, i en kommentar.